

Przygotowanie dorosłych kandydatów do bierzmowania w wybranych dokumentach Kościoła

czyli

- ❖ w Instrukcji duszpasterskiej KEP dotyczącej sakramentu bierzmowania
- ❖ w Dokumentach II Polskiego Synodu Plenarnego - Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II
- ❖ w Obrzędach Bierzmowania według Pontyfikału Rzymskiego
- ❖ w Chrześcijańskim wtajemniczeniu dorosłych – Wprowadzenie teologiczne i pastoralne
- ❖ w Kodeksie Prawa Kanonicznego

Część I

Przywołanie określonych tekstów

- a. „Instrukcja duszpasterska KEP dotycząca sakramentu bierzmowania” z dnia 16.01.1975 nr 14 (Instrukcja nr 14)
 - **Młodzież, która nie przystąpiła do sakramentu bierzmowania we właściwym czasie powinna przyjąć go przy najbliższej okazji.** Gdy młodzi ludzie zgłaszają się do kancelarii parafialnej, aby podjąć się funkcji rodziców chrzestnych, lub z zamiarem zawarcia małżeństwa, duszpasterz powinien zapytać, czy są już bierzmowani. W razie stwierdzenia, że nie przyjęli sakramentu, należy skierować ich do biskupa, który udzieli im bierzmowania.
 - **Biskupi poinformują kapłanów o miejscach i terminach, w jakich udzielają bierzmowania opóźnionym.** W takim wypadku udzielanie bierzmowania jednej lub kilku osobom powinno zawsze mieć miejsce w kościele lub w kaplicy przy ołtarzu i obejmować wszystkie obrzędy przewidziane dla sprawowania bierzmowania poza Mszą świętą. (Instrukcja nr 14)
- b. „II Polski Synod Plenarny - Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II” nr 114 (II PSPL 114)
 - Przygotowanie dorosłych kandydatów do bierzmowania powinno trwać **przynajmniej dwa do trzech miesięcy.**
 - W miarę możliwości należy je **związać z rokiem liturgicznym** (Adwent, Wielki Post, Okres Wielkanocny).
 - Przygotowanie takie powinno składać się z **około sześciu katechez i indywidualnej rozmowy** duszpasterskiej z kandydatem.
 - W razie potrzeby **można połączyć przygotowanie do bierzmowania z bezpośrednim przygotowaniem do małżeństwa.** W takich sytuacjach należy zadbać o bardziej gruntowną katechezę uzupełniającą braki w zakresie formacji religijnej. (II PSPL 114)
- c. „Obrzędy Bierzmowania” nr 3 i nr 12 (OB 3; OB12)
 - Dorosłym katechumenom, którzy bezpośrednio po chrzcie mają przyjmować bierzmowanie, pomaga społeczność chrześcijańska, a przede wszystkim otrzymują oni **przygotowanie w czasie katechumenatu**, w czym współdziałają katecheci, rodzice chrzestni i członkowie miejscowego Kościoła przez katechezę i wspólne obrzędy.

- **Sposób odbywania katechumenatu należy odpowiednio dostosować do przygotowania tych chrześcijan, którzy zostali ochrzczeni w dzieciństwie, a dopiero w wieku dojrzałym przystępują do bierzmowania. (OB 3)**
 - **Kandydat do bierzmowania powinien być ochrzczony i znajdować się w stanie łaski.** Ponadto, jeżeli ma używanie rozumu, powinien być odpowiednio pouczony i przygotowany do odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych. Konferencje Episkopatu mają obowiązek określić program duszpasterski, by kandydaci, zwłaszcza dzieci, zostali dobrze przygotowani do bierzmowania **(OB 12).**
 - W stosunku do dorosłych (*kandydatów do bierzmowania- dopowiedzenie x. K. B.*) należy **odpowiednio dostosować zasady, jakie obowiązują w poszczególnych diecezjach przy dopuszczaniu katechumenów do chrztu i Eucharystii.**
 - Należy zatroszczyć się o to, **aby bierzmowanie poprzedziła odpowiednia katecheza**, a obcowanie kandydatów ze społecznością chrześcijańską i poszczególnymi wiernymi stanowiło dla nich skuteczną i wystarczającą pomoc w formacji do dawania świadectwa życiem chrześcijańskim i do wykonywania apostołatu.
 - Ponadto ich **pragnienie uczestniczenia w Eucharystii** powinno być prawdziwe. **(OB 12. Por. Chrześcijańskie wtajemniczenie dorosłych – Wprowadzenie teologiczne i pastoralne, nr 19)**
 - Przygotowanie dorosłego chrześcijanina do bierzmowania zbiega się niekiedy z przygotowaniem do małżeństwa. **Jeżeli w takim wypadku przewiduje się, że nie można będzie spełnić warunków do owocnego przyjęcia bierzmowania, ordynariusz miejscowy osądzi, czy nie byłoby lepiej odłożyć je na czas po zawarciu małżeństwa.** Jeżeli bierzmowania udziela się wiernemu mającemu używanie rozumu i znajdującemu się w niebezpieczeństwie śmierci, w miarę możliwości należy poprzedzić je przygotowaniem duchowym, dostosowanym do sytuacji (OB 12).
- d. „Chrześcijańskie wtajemniczenie dorosłych – Wprowadzenie teologiczne i pastoralne” nr 4 - 7, nr 19-20 (ChWD 4-7, ChWD 19-20)

Struktura wtajemniczenia dorosłych

- Wtajemniczenie katechumenów dokonuje się **stopniowo** w społeczności wiernych, którzy przez rozważanie razem z katechumenami bogactwa misterium paschalnego i pogłębianie własnego nawrócenia swoim przykładem prowadzą ich do pełniejszej uległości Duchowi Świętemu **(ChWD 4).**
- Obrzędy wtajemniczenia uwzględniają stopień duchowego rozwoju ludzi dorosłych, który bywa różnorodny i **zależny od** wielorakiej łaski Bożej, od ich dobrowolnej z nią współpracy, od działalności Kościoła oraz od warunków czasu i miejsca **(ChWD 5).**
- Na tej drodze, oprócz okresów poszukiwania i dojrzewania (por. niżej, nr 7), **istnieją „stopnie”** czyli etapy. Katechumen przebywając je, przechodzi jakby przez bramy lub wstępuje na kolejne stopnie.
 - a) Pierwszy stopień ma miejsce wówczas, gdy człowiek zaczyna się nawracać i pragnie zostać chrześcijaninem, a Kościół przyjmuje go jako katechumena.
 - b) Drugi, gdy kandydat pod koniec katechumenatu pogłębiwszy już wiarę, zostaje dopuszczony do bliższego przygotowania do sakramentów.

c) Trzeci, gdy po odpowiednim przygotowaniu przyjmuje sakramenty, przez które staje się chrześcijaninem.

Istnieją zatem trzy stopnie, etapy lub bramy, które we wtajemniczeniu chrześcijańskim należy uważać za szczególnie ważne i doniosłe. Tym trzem stopniom odpowiadają trzy obrzędy liturgiczne.

Pierwszy - to obrzęd przyjęcia do katechumenatu,

drugi - wybranie kandydatów do chrztu,

trzeci - sprawowanie sakramentów. (ChWD 6)

- Stopnie zaś prowadzą do kolejnych „okresów” **poszukiwania i dojrzewania** lub są przez nie poprzedzane.

a) Pierwszy okres polega na poszukiwaniu podejmowanym przez kandydata, a ze strony Kościoła odpowiada mu działalność ewangelizacyjna i „prekatechumenat”. Okres ten kończy się zaliczeniem kandydata do grona katechumenów.

b) Drugi okres rozpoczyna się od chwili włączenia do grona katechumenów i może trwać kilka lat. W tym czasie kandydat uczestniczy w katechizacji i w obrzędach właściwych dla tego okresu.

c) Trzeci okres, krótszy, zazwyczaj pokrywa się z wielkopostnym przygotowaniem do uroczystości paschalnych i do sakramentów, a przeznaczony jest na oczyszczenie i oświecenie kandydatów.

d) Ostatni okres, który trwa przez cały Okres Wielkanocny, poświęcony jest „mistagogii”, to znaczy zarówno doświadczeniu mocy sakramentów i zebraniu ich owoców, jak i zacieśnieniu wzajemnych więzów ze wspólnotą wiernych.

Istnieją zatem cztery kolejne okresy:

„prekatechumenat”, czyli pierwsza ewangelizacja;

„katechumenat” przeznaczony na pełną katechezę;

okres „oczyszczenia i oświecenia” – zmierzający do głębszego duchowego przygotowania;

okres „mistagogii” - mający na celu pogłębienie życia sakramentalnego i życia we wspólnocie. (ChWD 7)

- **Katechumenat jest dłuższym okresem**, w którym kandydaci otrzymują duchową formację oraz zdobywają wprawę w przestrzeganiu zasad chrześcijańskiej karności. Dzięki temu dojrzewają ich wewnętrzne dyspozycje, ujawnione podczas przyjęcia do katechumenatu. Dokonuje się to na **czterech drogach**:

1) Odpowiednia katechizacja - prowadzona przez kapłanów, diakonów lub katechetów czy innych ludzi świeckich, stopniowo ukazująca wszystkie zagadnienia wiary i moralności, dostosowana do roku liturgicznego i wsparta nabożeństwami słowa. Wiedzie ich ona nie tylko do należytej znajomości dogmatów i przykazań, lecz także do głębokiego poznania tajemnicy zbawienia, w której pragną uczestniczyć.

2) Katechumeni ucząc się życia chrześcijańskiego w przyjaznej atmosferze, wspomagani przykładem i pomocą poręczających oraz rodziców chrzestnych, a nawet całej wspólnoty, łatwiej zdobywają umiejętność modlitwy i wyznawania wiary, uczą się we wszystkim zachowywać wymagania Chrystusa, w działaniu ulegać wyższym natchnieniom i pełnić miłość bliźniego aż do wyrzeczenia się siebie. Wychowani w ten sposób „nowo nawróceni wchodzą za łaską Bożą na drogę duchową, na której, mając już udział przez wiarę w tajemnicy Śmierci i Zmartwychwstania, przechodzą od starego do nowego

człowieka doskonałego w Chrystusie. To przejście pociągające za sobą stopniową zmianę myśli i obyczajów powinno się uwidaczniać w swych społecznych skutkach, a w czasie katechumenatu powoli się rozwijać. Ponieważ Pan, któremu się wierzy, jest znakiem sprzeciwu, nawrócony człowiek doznaje nieraz rozdarcia i osamotnienia, ale również radości, której Bóg udziela bez miary”.

3) Na tej drodze wspiera ich Matka Kościół przez odpowiednie obrzędy liturgiczne, które kandydatów stopniowo oczyszczają i umacniają, udzielając im Bożego błogosławieństwa. Należy z ich udziałem sprawować nabożeństwa słowa. Katechumeni mogą nawet razem z wiernymi uczestniczyć w Liturgii słowa, aby się lepiej przygotować do przyszłego uczestniczenia w Eucharystii. Gdy jednak biorą udział w zgromadzeniu wiernych, wówczas, jeżeli tylko nie zachodzi jakaś trudność, należy ich, zgodnie ze zwyczajem, życzliwie pożegnać przed rozpoczęciem Liturgii eucharystycznej. Muszą bowiem czekać na chrzest, który ich dopiero włączy do ludu kapłańskiego i uzdolni do uczestnictwa w nowym kulcie Chrystusa.

4) Ponieważ życie Kościoła ma charakter apostołski, katechumeni powinni uczyć się współdziałania w ewangelizowaniu i czynnym budowaniu Kościoła przez świadełstwo życia i wyznawanie wiary. (ChWD 19)

- **Długość trwania katechumenatu** zależy od działania łaski Bożej oraz od szeregu różnych okoliczności, a mianowicie
- od programu katechezy,
 - od liczby katechetów, diakonów, kapłanów,
 - od współpracy poszczególnych katechumenów,
 - od możliwości pokrycia kosztów przyjazdu i pobytu w ośrodku katechizacyjnym
 - oraz od pomocy lokalnej wspólnoty.

Nie można więc niczego ustalać „z góry”. Dlatego biskup powinien określić czas trwania katechumenatu i kierować jego przebiegiem. Także Konferencje Episkopatu, uwzględniając warunki etniczne i geograficzne, mogą powziąć w tej dziedzinie dokładniejsze postanowienia. (ChWD 20)

e. Kodeks Prawa Kanonicznego kan. 842-843, 851, 865, 889-890

Kan. 842

§ 1. Nikt nie może być ważnie dopuszczony do innych sakramentów, dopóki nie przyjmie chrztu.

§ 2. **Sakramenty chrztu, bierzmowania i Najświętszej Eucharystii tak łączą się ze sobą, że są wymagane do pełnego wtajemniczenia chrześcijańskiego.**

Kan. 843

§ 1. Święci szafarze nie mogą odmówić sakramentów tym, którzy właściwie o nie proszą, są odpowiednio przygotowani i prawo nie wzbrania im ich przyjmowania.

§ 2. **Duszpasterze oraz inni wierni, w ramach własnej funkcji kościelnej, mają obowiązek troszczyć się, aby ci, którzy proszą o sakramenty, byli do ich przyjęcia przygotowani przez odpowiednią ewangelizację i katechezę, z uwzględnieniem norm wydanych przez kompetentną władzę.**

Kan. 851

Sprawowanie chrztu powinno być odpowiednio przygotowane, dlatego:

1° dorosły zamierzający przyjąć chrzest winien być dopuszczony do katechumenatu i wedle możliwości przez różne stopnie doprowadzony do wtajemniczenia sakramentalnego, zgodnie z obrzędem wtajemniczenia przystosowanym przez Konferencję Episkopatu oraz ze szczegółowymi przepisami przez nią wydanymi;

2° rodzice dziecka chrzczonego, jak również chrzestni, powinni być należycie pouczeni o znaczeniu tego sakramentu i o związanych z nim obowiązkach. Proboszcz winien osobiście lub przez innych zatroszczyć się, ażeby rodziców właściwie przygotować pasterskimi pouczeniami a także wspólną modlitwą, zbierając razem po kilka rodzin oraz, gdy to możliwe, składając im wizytę.

Kan. 865

§ 1. Aby dorosły mógł być ochrzczony,

- powinien wyrazić wolę przyjęcia chrztu,
- być **odpowiednio pouczony o prawdach wiary i obowiązkach chrześcijańskich**
- oraz **przejąć praktykę życia chrześcijańskiego w katechumenacie.**

Ma być również pouczony o konieczności żalu za grzechy.

§ 2. Dorosły, znajdujący się w niebezpieczeństwie śmierci, może być ochrzczony, jeśli mając jakąś znajomość głównych prawd wiary, ujawni w jakikolwiek sposób intencję przyjęcia chrztu i przyrzeknie, że będzie zachowywał nakazy chrześcijańskiej religii.

Kan. 889

§ 1. Zdarnym do przyjęcia bierzmowania jest każdy i tylko ten, kto został ochrzczony, a nie był jeszcze bierzmowany.

§ 2. Poza niebezpieczeństwem śmierci, mający używanie rozumu wtedy godziwie przyjmuje bierzmowanie,

- **gdy jest odpowiednio pouczony,**
- **właściwie dysponowany**
- **i może odnowić przyrzeczenia chrzcielne.**

Kan. 890

Wierni są obowiązani przyjąć ten sakrament (bierzmowania – moje przypomnienie) w odpowiednim czasie.

- **Rodzice,**
 - **duszpasterze,**
 - **zwłaszcza proboszczowie**
- mają troszczyć się, żeby wierni zostali właściwie przygotowani do jego przyjęcia i w odpowiednim czasie do niego przystąpili.**

Część II

Przygotowanie dorosłych kandydatów do bierzmowania czyli kilka podstawowych zasad

1. Sakramenty chrztu, bierzmowania i Najświętszej Eucharystii tak łączą się ze sobą, że są wymagane do pełnego wtajemniczenia chrześcijańskiego (KPK kan.842§2).

2. Przyjmujący sakrament bierzmowania powinien być ochrzczony i znajdować się w stanie łaski (**OB 12. Por. KPK kan.889**).
3. Duszpasterze, a zwłaszcza proboszczowie, oraz inni wierni mają obowiązek troszczyć się, aby ci, którzy proszą o bierzmowanie, byli do jego przyjęcia właściwie przygotowani (**KPK kan.843§2; kan.890**).
4. Przygotowanie dorosłych chrześcijan do przyjęcia sakramentu bierzmowania, powinno mieć charakter katechumenalny (**OB 3, 12. Por. KPK kan.851, 865**).
5. To katechumenalne przygotowanie dokonyuje się przez odpowiednią ewangelizację i katechezę, przez rozważanie bogactwa misterium paschalnego i pogłębianie własnego nawrócenia, przez odpowiednie obrzędy liturgiczne oraz przez świadectwo życia i wyznawanie wiary (**ChWD 19. Por. OB 12; KPK kan.843§2; ChWD 4**).
6. Istnieją cztery okresy drogi katechumenalnej:
 - a. ewangelizacja i okres „prekatechumenatu” (*w tym czasie Kościół otwarcie i wytrwale głosi prawdę o Bogu żywym i o Jezusie Chrystusie, posłanym dla zbawienia wszystkich, aby słuchający pod wpływem Ducha Świętego, uwierzyli, dobrowolnie nawrócili się do Pana i szczerze do Niego przyłgnęli*);
 - b. przyjęcie do katechumenatu i okres „katechumenatu” (*kandydaci otrzymują duchową formację oraz zdobywają wprawę w przestrzeganiu zasad chrześcijańskiej karności*);
 - c. wybranie kandydata do przyjęcia sakramentów inicjacyjnych i okres „oczyszczenia oraz oświecenia” (*celem jest „oczyszczenie” serca i myśli przez badanie sumienia i pokutę oraz „oświecenie” przez głębsze poznawanie Chrystusa Zbawiciela; dokonuje się to przez sprawowanie różnych obrzędów, zwłaszcza przez skrutynia i obrzędy przekazywania katechumenom najstarszych dokumentów wiary i modlitwy*);
 - d. sprawowanie sakramentów inicjacyjnych i okres „mistagogii” (*mający na celu pogłębienie życia sakramentalnego i życia we wspólnocie*). (**ChWD 6-8, 19, 25**)

Powyższe zasady drogi katechumenalnej należy odpowiednio dostosować do tych chrześcijan, którzy zostali ochrzczeni w dzieciństwie, a dopiero w wieku dojrzałym przystępują do bierzmowania (**OB 3, 12**).

7. Przygotowanie dorosłych kandydatów do bierzmowania powinno trwać przynajmniej dwa do trzech miesięcy, powinno składać się z około sześciu katechez oraz indywidualnej rozmowy duszpasterskiej i należy je związać z rokiem liturgicznym (**Instrukcja nr 14**).
8. Jeśli osoba przygotowująca się jednocześnie do zawarcia sakramentu małżeństwa i przyjęcia sakramentu bierzmowania nie będzie mogła spełnić warunków do owocnego przyjęcia bierzmowania, wówczas biskup osądzi, czy nie byłoby lepiej odłożyć bierzmowania na czas po zawarciu małżeństwa (**OB 12**).